Täiendatud 09.06.2026

JUHEND

Finantskonto ja finantsasutuse mõiste ning hoolsusmeetmete määratlemine (FATCA, CRS, DAC2)

Finantskontode alast teabevahetust reguleerib Eestis maksualase teabevahetuse seadus[1] – õigusakt, mis on seotud rahvusvaheliste kokkulepete ja õigusaktidega. Käesolev juhend keskendub traditsioonilistele finantsasutustele ning FATCA, CRSi ja DAC2 direktiivist tulenevatele nõuetele. Finantsasutuste ja finantskontode mõistete regulatsioonide sisustamisel on rahvusvahelisel tasandil jäetud ruumi, et kohanduda erinevate riikide muutuvate finantsturgudega. Seega ei ole ka Eesti õigusruumis võimalik esitada kinnist ja lõpuni piiritletud loetelu Eestis teabevahetuse objektiks olevatest finantskontodest ja finantsasutustest. Äriühing peab hindama enda ärimudelit ja tegema kindaks, kas tal on või ei ole kohustust esitada Maksu- ja Tolliametile oma välisriigi maksuresidentidest klientide finantskontode alast teavet.

1. FINANTSKONTO

Iga finantskonto puhul tuleb eraldi määratleda selle kvalifitseerumine finantskontoks FATCA[2] ehk Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse vahelise rahvusvahelise maksukuulekuse parandamise ja Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA) rakendamise kokkuleppe, CRSi[3] ehk finantskontode alase automaatse teabevahetuse ühtse aruandluse standardi või DAC2[4] ehk maksustamisalase halduskoostöö direktiivi mõistes. Seejuures tuleb lähtuda põhimõttest, et finantskonto mõiste on funktsioonikeskne, st oluline ei ole mitte konto tavapärane liigitus, vaid tema kasutamise tegelik sisu.

Kooskõlas direktiivi eesmärgiga saab Eesti õigusruumis käsitleda finantskontona sellist kontot, mida peetakse kliendi nimel tema raha, muu finantsvara või väärtpaberite hoidmiseks või hoiustamiseks, näiteks krediidiasutuse või hoiu-laenuühistu poolt peetav konto ja väärtpaberite hoidmiseks peetav väärtpaberikonto.

1.1 Direktiivi kohaselt loetakse **finantskontodeks** finantsasutuse peetavat:

- hoiusekontot,
- hoidmiskontot,
- teatud investeerimisettevõtetes hoitavat osalust või võlanõuet,
- rahalise väärtusega kindlustuslepingut,
- annuiteedilepingut.

---

[1] https://www.riigiteataja.ee/akt/124112020007?leiaKehtiv

[2] https://www.irs.gov/businesses/corporations/foreign-account-tax-compliance-act-fatca ja https://www.riigiteataja.ee/akt/229062014002

[3] https://www.oecd.org/en/publications/2025/04/consolidated-text-of-the-common-reporting-standard-2025_e478bc04.html

[4] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0107

1.2 Teabevahetuse mõistes käsitletakse **konto pidamist** üldreeglina järgmiselt:

- hoidmiskontot peetakse finantsasutuses, mis hoiab kontol olevaid varasid (sealhulgas finantsasutus, mis hoiab kontoomaniku varasid registreerituna selle asutuse nimele);
- hoiusekontot peetakse finantsasutuses, mis on kohustatud tegema kontoga seotud väljamakseid (välja arvatud finantsasutuse agent olenemata sellest, kas see agent on finantsasutus või mitte);
- finantsasutuses hoitavat osalust või võlanõuet, mis on finantskonto, peetakse selles finantsasutuses, kelles osalust või võlanõuet omatakse (konto pidajaks võib olla ka investeerimisüksuse valitseja);
- rahalise väärtusega kindlustuslepingut ja annuiteedilepingut peetakse finantsasutuses, mis on kohustatud tegema lepinguga seotud väljamakseid.

1.3 Eraldiseisva finantskontona ei käsitata sellist kontot (n-ö alakonto):

- mis on kasutatav ainult koos teise kontoga (n-ö põhikonto);
- seda ei ole võimalik avada ilma põhikonto olemasoluta;
- sellele on võimalik raha või vara kanda ainult põhikontolt;
- see suletakse automaatselt põhikonto sulgemisel.

Põhikonto ja alakonto(d) moodustavad koos ühe finantskonto. See tähendab, et alakonto avamist ei käsitata uue finantskonto avamisena, alakonto sulgemist ei käsitata finantskonto sulgemisena ning finantskonto andmeteks loetakse ala- ja põhikonto andmed kokku (näiteks kontoomanikud, viide seosele teise riigiga, ning konto jääk või väärtus).

1.4 Finantskontod, mille kasutamine **maksudest hoidumiseks on vähetõenäoline**, on direktiivi kohaselt järgmised kontod:

- pensionikonto,
- pensionikontost erinev maksusoodustusega konto,
- elukindlustusleping,
- pärandvarasse kuuluv konto,
- deponeerimiskonto,
- krediidi kasutamisega seotud hoiusekonto,
- muu vähese riskiga välistatud konto.

2. FINANTSASUTUS

Eesti õiguses käsitletakse üldjuhul finantsasutustena:

- krediidiasutust ja välisriigi krediidiasutuse Eesti filiaali,
- hoiu-laenuühistut,
- investeerimisühingut ja välisriigi investeerimisühingu Eesti filiaali,

- fondivalitsejat ja välisriigi fondivalitseja Eesti filiaali,
- investeerimisfondi,
- elukindlustusega tegelevat kindlustusandjat ja välisriigi kindlustusandja Eesti filiaali,
- Eesti väärtpaberite keskregistri pidajat.

FATCA, CRSi ja DAC2 kohaselt ei ole üldjuhul Eesti finantsasutustena käsitatavad:

- e-raha asutused,
- muude finantsteenuste pakkujad (muu hulgas kiirlaenuandjad, liisingupakkujad).

Finantsasutused jagunevad maksualase teabevahetuse kontekstis omakorda kaheks (vt. direktiivi lisa 1 8. jao A-jaotise punkt 1 ja B-jaotis):

1. aruandekohustuslikud finantsasutused,
2. mittearuandekohustuslikud finantsasutused.

Aruandekohustuslik on iga Eesti finantsasutus, mis ei ole mittearuandekohustuslik. Otsuse tegemine, kas tegemist on Eesti finantsasutusega ja seejuures aruandekohustusliku või mittearuandekohustusliku Eesti finantsasutusega, eeldab igakordset konkreetse asutusega seotud asjaolude analüüsimist. Finantsasutustel on seega kohustus määratleda eelkõige ise oma staatus võimaliku aruandekohustusliku finantsasutusena direktiivi lisa 1 8. jao jaotistes A ja B sätestatud tingimuste alusel. Üldpõhimõttena tekib aruandluskohustus, kas Eesti seaduste kohaselt asutatud või moodustatud finantsasutusel või välisriigi finantsasutuse Eesti filiaalil, kellel on Eestis maksukohustus.

Juhime tähelepanu asjaolule, et raporteerimiskohustuse tekkimise eelduseks ei ole näiteks Rahapesu Andmebüroo või Finantsinspektsiooni tegevusloa olemasolu. Ehk finantskontode deklaratsioonide esitamise kohustus võib tekkida ka juriidilistel isikutel, kellel puuduvad eelnimetatud asutuste poolt väljastatud tegevusload.

Tegevusloata, kuid aruandekohustuslike finantsasutuste tuvastamisel on oluline määratleda, kas ettevõtte peamiseks äritegevuseks on üks või mitu alljärgnevatest tegevustest või toimingutest kliendi eest või kliendi nimel:

i) kauplemine rahaturu instrumentidega (tšekid, vekslid, hoiusetunnistused, tuletisväärtpaberid jne); välisvaluutaga; kohaliku valuutaga, intressimäärade ja indeksitega seotud instrumentidega; võõrandatavate väärtpaberitega, või kaubafutuuridega;

ii) individuaalne ja kollektiivne väärtpaberiportfelli valitsemine, või

iii) finantsvarade või raha muul viisil investeerimine, haldamine või valitsemine teiste isikute nimel, või

iv) ettevõtte brutotulu on eelkõige saadud finantsvarade investeerimisest, reinvesteerimisest või nendega kauplemisest, kui ettevõtet haldab teine ettevõte, mis on hoiustamisasutus, hoidmisasutus, kindlaksmääratud kindlustusandja või CRS-i VIII osa A. jaotise punkti 6 alapunktis a kirjeldatud investeerimisettevõte.

Juhul kui üks eeltoodud tingimustest on täidetud loetakse ettevõtet raporteerimiskohustustega finantsasutuseks.

Finantsvara mõiste alla ei lähe laenukohustuseta otsene kinnisvaraosalus ega füüsilised kaubad, näiteks nisu. Seejuures kinnisvara investeerimisfondi osakuid loetakse finantsvaraks.

Hoidmisasutus on CRS-i kohaselt „ettevõte, kelle äritegevuse märkimisväärse osa moodustab teiste isikute finantsvarade hoidmine. Ettevõte hoiab teiste isikute finantsvarasid oma äritegevuse märkimisväärse osana siis, kui ettevõtte brutotulu, mis on saadud finantsvarade hoidmisest ja sellega seotud finantsteenustest, on võrdne või ületab 20 % ettevõtte brutotulust järgmistest perioodidest lühema jooksul: i) kolmeaastane periood, mis lõpeb hinnangu andmise aastale eelneva aasta 31. detsembril (või kalendriaastast erineva aruandeperioodi viimasel päeval), või ii) aeg, mille jooksul ettevõte on olemas olnud."

Mittearuandekohustuslik on mis tahes järgmistest võimalikest finantsasutustest:

- riiklik üksus: valitsusüksus, rahvusvaheline organisatsioon või keskpank;
- fond: pensionifond (sh valitsusüksuse, rahvusvahelise organisatsiooni või keskpanga oma) ja tunnustatud krediitkaartide väljastaja;
- välistatud kollektiivne investeerimisüksus;
- trust, niivõrd, kuivõrd trusti haldaja on aruandekohustuslik finantsasutus ning esitab aruande kogu direktiivi I jao kohaselt avaldatava teabe kohta seoses trusti kõikide avaldatavate kontodega.

3. HOOLSUSMEETMED JA NENDE RAKENDAMINE

Finantskontode maksualase teabe automaatse vahetuse mudel Euroopa Liidus, OECD riikidega ja USAga läbi FATCA kokkuleppe on Eesti Vabariigis rakendatud maksualase teabevahetuse seadusega (MTVS). Eestis tegutseva finantsasutuse hoolsuskohustuse ulatus raporteerimisele kuuluvate finantskontode osas on toodud MTVS[5] §-des 8^2, 8^6, 11, 13, 14 ning 16, viidates eraldiseisvalt FATCA kokkuleppest, DAC2 direktiivist[6] ning CRSist[7] tulenevatele nõuetele.

MTVS § 8^6 lõikega 2 sätestatakse aruandekohustusliku Eesti finantsasutuse peamine kohustus kohaldada enda peetavate finantskontode osas MTVS § 8^2 lõikes 2 viidatud hoolsusmeetmeid ning leida nende seast välisriigi maksuresidentide finantskontod, mis ei ole välistatud aruandlus- ja hoolsusmeetmete kohaldamise kohustusest ning koguda nende finantskontode kohta MTVS § 8^2 lõikes 1 viidatud (halduskoostöö direktiivi artikli 8 lõikes 3a loetletud) teavet. Mitteresidentidest kontrolliva isiku tuvastamiseks kogutakse andmeid ainult passiivsete mittefinantsüksuste puhul, ning kooskõlas MTVS § 82 lõikes 1 (ning halduskoostöö direktiivi artikli 8 lõikes 3a) nõutud teabega. Finantsasutused saavad aruandlus- ja hoolsusmeetmete kohaldamisel tugineda eelkõige halduskoostöö

[5] https://www.riigiteataja.ee/akt/124112020007?leiaKehtiv

[6] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0107&from=ET

[7] https://www.oecd.org/en/publications/2025/04/consolidated-text-of-the-common-reporting-standard-2025_e478bc04.html

direktiivi lisades sätestatule ning juhinduda küsimuste korral nii OECD aruandluse standardi kommentaaridest[8] kui ka Rahandusministeeriumi vastavast juhendist[9].

Kui finantsasutus on määratlenud enda peetava finantskonto avaldatava kontona, peab ta välja selgitama konto omaniku maksuresidentsuse ning isiku tuvastamiseks vajalikud andmed. Kui hoolsusmeetmed näevad ette kontoomaniku kinnituse ja kontrolliva isiku kinnituse hankimist, võivad need kinnitused olla osaks kontoomanikult tavapäraselt kogutavatest dokumentidest. Tulenevalt MTVS § 8[5] lõikest 1 peab finantsasutuse poolt raporteerimisele kuuluvate kontode füüsilisest isikust kontoomaniku ja ettevõtet kontrolliva füüsilise isiku kinnitus olema kirjalikus või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.

Maksukohustuslase identifitseerimisnumbri (TIN) ja sünniaja esitamiseks on halduskoostöö direktiivis ja OECD aruandluse standardis FATCA kokkuleppega sarnane kord, mille kohaselt tuleb finantsasutusel olemasolevate kontode osas esitada TIN ja sünniaeg ainult juhul, kui need on tema andmebaasis olemas ning siseriiklike õigusaktide või ELi õigusaktidega ei nõuta aruandekohustuslikult finantsasutuselt nende andmete kogumist teisiti. Halduskoostöö direktiivi lisa 1 1. jao C jaotis kohustab siiski finantsasutusi tegema mõistlikke pingutusi, et nõutud andmed kahe aasta jooksul välja selgitada. Samuti võib aruandekohustuslik Eesti finantsasutus sarnaselt FATCA kokkuleppe täitmisega tugineda ka siin eeldusele, et isiku esitatav teave on tõene, välja arvatud juhul, kui finantsasutus teab või tal on alust arvata, et esitatud teave ei ole õige. Aruandekohustuslik Eesti finantsasutus ei pea tõendama, et teave, mille õigsuse osas tal puudub kahtlus, ei oleks õige. Teabe õigsuse hindamisel lähtub aruandekohustuslik Eesti finantsasutus halduskoostöö direktiivi lisades 1 ja 2 sätestatud hoolsusmeetmetest.

4. LISAMATERJALID

4.1 Eesti õigusaktid

- maksualase teabevahetuse seadus
- hoiu-laenuühistu seadus
- krediidiasutuste seadus
- krediidiandjate ja -vahendajate seadus
- väärtpaberituru seadus

4.2 Rahvusvahelised õigusaktid ja lepingud

- CRS Implementation Handbook
- CRS ehk Finantskontode alase automaatse teabevahetuse ühtse aruandluse standard

[8] https://www.oecd.org/en/publications/2017/03/standard-for-automatic-exchange-of-financial-account-information-in-tax-matters-second-edition_g1g73eb6.html

[9] https://www.fin.ee/riigi-rahandus-ja-maksud/maksu-ja-tollipoliitika/maksualane-teabevahetus

- FATCA ehk Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse vahelise rahvusvahelise maksukuulekuse parandamise ja Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA2) rakendamise kokkulepe
- DAC2 ehk maksustamisalase halduskoostöö direktiiv nr 2